

भेरीगंगा नगर पालिकाको लैगिंक समानता तथा सामाजिक
समावेशीकरण रणनीति
२०७९

भेरीगंगा नगर पालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
छिन्चु सुर्खेत कर्णाली प्रदेश नेपाल

विषयसूची

१. परिचय	१
२. विगतका ब्यबस्था, प्रयास र वर्तमान स्थिती	१
३. लैससास सम्बन्धमा प्रमुख रूपमा देखिएका समस्या, चुनौति र अवसरहरु	२
३.१. समस्याहरु	२
३.२. चुनौतीहरु	२
३.३. अवसरहरु	३
४. लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति तर्जुमाको आवश्यकता तथा महत्व	३
५. दीर्घकालीन सोंच	३
६. लक्ष्य	३
७. उद्देश्यहरु	३
८. नीति, रणरणनीति तथा कार्यनीतिहरु	४
९. नीतिको कार्यान्वयनमा आउन सक्ने संभावित जोखिम तथा सो जोखिम न्युनिकरणका उपायहरु	९
१०. लैगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिका अपेक्षित उपलब्धिहरु	१०

भेरीगंगा नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

छिन्छु सुर्खेत नेपाल

लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति, २०७८

१. परिचय

नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधतायुक्त विशेषतालाई आत्मसात गरी विविधताबीचको एकता, सामाजिक सांस्कृतिक ऐक्यबद्धता, सहिष्णुता र सद्भावलाई संरक्षण एवं प्रवर्धन गर्दै; वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैंगिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछूतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने संकल्प गरेको छ। संविधानको धारा १६ ले सबै व्यक्तिहरूको सम्मान पूर्वक बाच्ने हक, धारा १७ ले स्वतन्त्रताको हक, धारा १८ ले समानताको हक, ३८ ले महिलाको हक, धारा ४२ ले सामाजिक न्यायको हक र धारा ५१ (अ) मा सामाजिक न्याय र समावेशीकरण सम्बन्धी नीतिको व्यवस्थाको साथै धारा ५२ ले राज्यले गर्नु पर्ने दायित्वको व्यवस्था गरेको छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, को दफा २४ ले नगर पालिका ले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयमा स्थानीयस्तरमा विकासकालागि आवधिक, वार्षिक, रणनीतिगतरूपमा मध्यकालिन तथा दिर्घकालिन योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने कुरालाई कानूनी दायित्वको रूपमा व्यवस्था गरेको र सोही दफाको उपदफा (२) मा योजना बनाउदा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी अन्तरसम्बन्धीत विषयलाई ध्यान दिनु पर्ने भनी उल्लेख गरेको छ।

यस सन्दर्भमा भेरीगंगा नगरपालिका ले लैङ्गिक मैत्री समावेशी नगर पालिका बनाउने परिकल्पना अनुरूप समुदायमा पछाडी पारिएका वा परेका महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, मधेसी, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला र हिंसा पीडितहरूलाई समान सहभागीता, अग्रसरता र निर्णय प्रक्रियामा सहभागीताको भूमिकासहित लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मार्फत सबैले आत्मसम्मान बोध हुने वातावरण निर्माण गर्न र नगर पालिका वाट गठन तथा सञ्चालन हुने समिति, संरचना र क्रियाकलापहरूलाई मुलप्रवाहीकरणको माध्यमबाट लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पद्धतिलाई संस्थागत गर्न आवश्यक देखिएकोले " **भेरीगंगा नगरपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति, २०७९**" तर्जुमा गरिएको छ।

२. विगतका व्यवस्था, प्रयास र वर्तमान स्थिती

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति कार्यान्वयन गर्नकालागी तत्कालीन स्थानीय विकास मन्त्रालयले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति २०६६ तर्जुमा गरेको थियो। बदलीदो राजनितिक परिस्थिति र संवैधानिक व्यवस्था अनुरूप सघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले सामाजिक समावेशीकरण रणनीति २०७७ तर्जुमा गरेको छ। भेरीगंगा नगरपालिकाको वार्षिक रणनीति तथा कार्यक्रमहरूले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्दै जाने रणनीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने अभ्यास, नगर पालिका ले ऐन, नियम र कार्यविधि तथा मापदण्ड तर्जुमा

गर्दा लैससास सम्बन्धी संवेदनशिल भएर बनाउने प्रयास, वार्षिक योजना तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक तथा समावेशी सहभागीता लाई जोड दिदै योजना तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरिएको छ ।

३. लैससास सम्बन्धमा प्रमुख रूपमा देखिएका समस्या, चुनौति र अवसरहरु

समावेशी लोकतन्त्रलाई सस्थागत गर्न, सामाजिक न्याय कायम गर्न र भेरीगंगा नगर पालिका अन्तर्गतका समिति र संरचना निर्माणमा लक्षित वर्गको समतामुलक पहुच स्थापित गर्न लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण आवश्यक छ । यद्यपी यस पालीकाको सन्दर्भमा लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणको समस्या, चुनौति र अवसरहरु मुलतः देहाय अनुसार रहेका छन ।

३.१. समस्याहरु

१. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी वुभाईमा एकरूपता नहुनु,
२. नगर पालिका को योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लैससासको सवाल मुलप्रवाहीकरण नहुनु,
३. नियमितरूपमा लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट परिक्षण नहुनु,
४. लैससासको लागी आवश्यक खण्डीकृत तथ्यांक संकलन र अभिलेखीकरणको अभाव रहनु,
५. लक्षित वर्गको अवसर र लाभ वितरणमा न्यायोचित पहुँच सुनिश्चित हुन नसक्नु,
६. बंचितकरणमा परेका वर्ग र समुहलाई आर्थिक तथा सामाजिकरूपमा शसक्तिकरण गर्न नसक्नु,
७. पालीकावाट गठन हुने समिति र संरचनामा लैससासको भावना समेटन नसक्नु,
८. नगर पालिकाको अनुगमन तथा मुल्यांकन र प्रतिवेदन प्रणालीले लैससास अवधारणालाई अवलम्बन गर्न नसक्नु,
९. विभिन्न लक्षित वर्ग, क्षेत्र, र समुदाय विच आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा उच्च अन्तर रहनु,
१०. विभिन्न लिङ्ग, वर्ग क्षेत्र समुदाय र जातजाती विच हुने व्यवहारगत विभेद हट्न नसक्नु,

३.२. चुनौतीहरु

१. पालीका अन्तर्गत समिति तथा संरचनाहरुलाई लैससास मैत्री कायम गर्न नसक्नु,
२. समाजमा विद्यमान रहेका हानीकारक सामाजिक मुल्य मान्यताहरु कायम रहनु,
३. लक्षित वर्गको आयस्तरमा ज्यादै ठुलो असमानता,
४. लाभ बाडफाँडमा वास्तविक लक्षित वर्गको पहिचान र पहुचमा सुनिश्चितता नहुनु,
५. विद्यमान कानुनी ब्यवस्थाका वारेमा लक्षित वर्ग लाई अद्यावधिक गराउन,
६. लक्षित वर्गको प्राथमिकता योजना तर्जुमा भन्दा आयआर्जन हुनु,

३.३. अवसरहरु

समावेशीकरणलाई प्रवर्द्धन र प्रोत्साहन गर्ने संविधान र संविधानमा भएका व्यवस्थाहरु, स्थानीय सरकार सन्चालन ऐन, नेपाल सरकारले अन्तराष्ट्रिय रूपमा जनाएका प्रतिवद्धता, स्थानीय सरकारले नै रणनीति तथा कानून निर्माण तथा निति निर्माण गर्ने अधिकारले पालीकालाई लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मैत्री नगर बनाउने अवसर प्रदान गरेको छ । संघीय तथा प्रदेश सरकारको लैससास मैत्री बजेट तथा कार्यक्रम अनुरूप पालीकालाई रणनीति तथा कानून बनाउन अवसरहरु प्रदान गरेको छ ।

४. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति तर्जुमाको आवश्यकता तथा महत्व पालीकामा लैससास सम्बन्धमा देखीएका समस्या र चुनौतीको समाधान गर्न देहायका कारणले लैससास रणनीति आवश्यक रहेको छ ।

१. पालिकामा लैससास सम्बन्धी शासन व्यवस्थाको प्रवर्द्धन गर्न ।

२. पालिकामा योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई लैससासमैत्री बनाउन ।

३. पालिकाको रणनीति तथा कार्यक्रम र बजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउन ।

४. पालिकाको रणनीति कानून र संरचनामा लैससासलाई मुलप्रवाहीकरण गर्न ।

५. पालिका अर्न्तगत सन्चालन हुने नीति, योजना तथा कार्यक्रमलाई मार्गदर्शन गर्न ।

६. सरोकारवालाहरु विच बुझाईमा एकरूपता कायम गर्न र लैससास सम्बन्धी कानुनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा सहयोग पुरयाउन ।

७. राष्ट्रिय तथा अर्न्तराष्ट्रिय सम्बन्धमा लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता, संघिय र प्रदेश सरकारका लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता अनुरूपको दायित्व पुरा गर्न ।

८. लक्षित वर्गमा सामाजिक न्याय कायम गर्दै न्यायोचित वितरणको व्यवस्था गर्न ।

९. गुनासो सुनुवाईको उचित व्यवस्था गर्न ।

१०. नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष प्राप्त गर्न ।

५. दीर्घकालीन सोंच

विभेदरहित, समतामूलक र समृद्ध समाजको निर्माण

६. लक्ष्य

लैङ्गिक तथा सामाजिक उत्तरदायी सस्थागत संरचना, रणनीति र कार्यप्रणाली मार्फत समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने

७. उद्देश्यहरु

अ. पालीकाको नीति, व्यवस्था, कार्यक्रम तथा बजेट लैससास उत्तरदायी बनाउने ।

- आ. पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको निर्णय प्रक्रिया तथा लाभको उपयोग सुनिश्चितता गर्ने ।
- इ. पछाडी पारिएका वर्गलाई सशक्तिकरणको माध्यमबाट सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण सुनिश्चित गर्ने ।
- ई.सरोकारवालाहरु विच बुझाईमा एकरूपता कायम गर्न र लैससास सम्बन्धि कानुनी ब्यवस्थाको कार्यान्वयनमा सहयोग पुरयाउने ।
- उ. नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष प्राप्त गर्ने ।
- ऊ. राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धमा लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता साथै संघीय र प्रदेश सरकारका लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धता अनुरूपको दायीत्व पुरा गर्ने ।

द. नीति, रणरणनीति तथा कार्यनीतिहरु

मुख्य नीतिहरु:

- द.१. लैससासको अवधारणा हासील गर्न पालीकाको नीति, कानून तथा मापदण्डहरुको पुनरावलोकन र संसोधन तथा तर्जुमा गर्ने ।
- द.२. पालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित वर्गको अर्थपुर्ण सहभागिताको सुनिश्चित गर्ने ।
- द.३. पालिकाका कार्यक्रम तथा वजेट लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउने ।
- द.४. सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवादि सघ संस्थाहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धी गर्ने ।
- द.५. लक्षित वर्ग लाई सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण सुनिश्चित गर्ने ।

द.१ रणनीति अनुसारका रणनीतिहरु तथा कार्यनीतिहरु

नीति-१ :

लैससासको अवधारणा हासील गर्न पालीकाको नीति, कानून तथा मापदण्डहरुको पुनरावलोकन, संसोधन तथा तर्जुमा गर्ने :

रणरणनीति

१.१ लैससासलाई संस्थागत गर्न आवश्यक कानून, नियमावली, कार्यविधी तथा मापदण्डहरुको तर्जुमा गर्ने,

कार्यरणनीति

१.१.१ पालीकाको विद्यमान ऐन, कानून, नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधीहरुको लैससासको दृष्टिकोणबाट पुनरावलोकन गरिनेछ ।

१.१.२. पालीकाको आवश्यक नयाँ ऐन, कानून, नीति, मापदण्ड तथा कार्यविधीहरुको तर्जुमा गरिनेछ,

रणनीति :

१.२. पालिकाको वार्षिक, आवधिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटहरूको तर्जुमा गर्ने,

कार्यरणनीति

१.२.१. लैससासको दृष्टिकोणबाट महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको आवश्यकताको पहिचान गरिने छ ।

१.२.२. लैससासको दृष्टिकोणबाट विगतका अभ्यास तथा प्रतिफलमा आधारीत भई वार्षिक योजना आवधिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेटको तर्जुमा गरिने छ ।

१.२.३. पालिकाले वार्षिक, आवधिक योजना तथा कार्यक्रमहरूमा बजेटको तर्जुमा गर्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, एकल महिला, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायका लागि न्यूनतम प्रतिशत तोकीने कुरा नीतिमा उल्लेख गरिने छ,

१.२.४. प्राकृतिक विपत, आपत तथा स्वास्थ्य महामारी जस्ता जोखिम अवस्थाहरूमा लक्षित समुदायका लागि आवश्यक पर्ने उद्धार, राहत र पुर्नस्थापनाका लागि पालिकामा स्पष्ट रणनीति तयार गरिने छ,

रणनीति

१.३. लैससास मूलप्रवाहिकरण गर्न संस्थागत संरचनाहरू विकास र विस्तार गर्ने :

कार्यरणनीति

१.३.१. पालिकाले लैससास समन्वय समिती, वडा तथा तहसम्म उपसमितीहरूको संरचनाहरू विकास र विस्तार गरिने छ,

१.३.२. उक्त लैससास समन्वय समिती र उपसमितीहरूको कार्यभार, जिम्मेवारी र अधिकारहरू स्पष्टसंग निकौल गरी परिचालन गरिने छ,

१.३.३. उक्त लैससास समन्वय समिती र उपसमितीहरूलाई कार्यभार प्रभावकारीता पूर्वक बहन गर्न क्षमता विकास को व्यवस्था गरिने छ ।

नीति-२

पालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित वर्गको अर्थपुर्ण सहभागिताको सुनिश्चित गर्ने :

रणनीति

२.२ पालिकाको योजना तर्जुमाको प्रक्रियामा लक्षित समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गरि अर्थपुर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता गर्ने,

कार्यरणनीति

२.२.१ पालिकास्तर, वडास्तर तथा समुदायस्तरमा गठन गरीने विभिन्न संजाल, समूह तथा समितिहरूमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको समानुपातिक सहभागिताको आधारमा प्रतिनिधित्व तथा सहभागिताको सुनिश्चित गरिने छ,

२.२.२ पालिका तहको नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम, बजेट आदीको तर्जुमा गर्दा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, एकल महिला, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी परेका वर्ग र समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता तथा प्रतिनिधित्वको सुनिश्चित गरिने छ,

२.२.३ पालिका मार्फत गठन हुने संरचनाहरूमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, एकल महिला, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी परेका वर्ग र समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता र प्रतिनिधित्व गराई कुराको सुनिश्चित गरिने छ ।

नीति-३

पालिकाका कार्यक्रम तथा बजेट लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउने :

रणरणनीति

३.१. पालिकाको योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैससास उत्तरदायी कार्यविधि बनाउने

कार्यरणनीति

३.१.१ पालिकाको खण्डिकृत तथ्याङ्कको व्यवस्था, समय अनुसार अद्यावधिक र योजना तर्जुमा साथै समिक्षा गर्न प्रयोग गरिने छ ।

३.१.२. लैससासको दृष्टिकोणबाट महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, एकल महिला, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायको आवश्यकताको पहिचान गरिने छ ।

३.१.३. पालिकाको योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैससास उत्तरदायी कार्यविधि बनाई प्रयोगमा ल्याईने छ ।

रणरणनीति

३.२. लैससासको दृष्टिकोणबाट लक्षित समुदायप्रति जवाफदेफी रहेको कुराको सुनिश्चितता गर्न सामाजिक लेखा परिक्षण (Social Audit) तथा गुनासो सुन्ने संयन्त्रको सुनिश्चितता गर्ने,

३.२.१. पालिकाको बजेट तथा कार्यक्रमलाई वार्षिकरूपमा लैससासको दृष्टिकोणबाट परिक्षण गरिने छ,

३.२.२. पालिकामा लैससास सम्पर्क ब्यक्ति तोकेर स्पष्ट कार्यजिम्मेवारी उपलब्ध गराईने,

३.२.३. पालिकाका जानकारी सम्प्रेषण गर्दा लक्षित समुदायहरूको मातृ भाषा समेतमा सम्प्रेषण गरिने छ,

३.२.४. पालिका र वडा तहमा नियमितरूपमा सार्वजनिक सुनुवाई गरिने छ,

३.२.५. सार्वजनिक सुनुवाई गर्दा लक्षित समुदाय को उपस्थिति र लैससासका सवाललाई उचित सम्बोधन सुचित गरिने छ,

३.२.६. पालिका तहमा रहेका लक्षित समुदायको गुनासो सुन्नकालागि गुनासो सुन्ने संयन्त्रको निर्माण गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने कुराको सुनिश्चितता गर्ने छ,

रणनीति

३.३.पालिकाको मूल्याङ्कन प्रविधि र सूचकहरूलाई लैससास उत्तरदायी बनाउने छ ।

३.३.१.पालिकाको मूल्याङ्कन प्रविधि र सूचकहरूलाई परिमार्जित गरी खण्डिकृत सुचना व्यवस्था र प्रतिवेदन दिने व्यवस्थाको गर्ने छ,

३.३.२.पालिकाले समिक्षा गर्दा खण्डिकृत सुचना र प्रतिवेदनलाई आधार गर्ने व्यवस्था गर्नेछ ।

नीति-४

सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवादि संघ संस्थाहरूको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने :

रणनीति :

४.१.पालिकामा लैससास समन्धी क्षमता अभिवृद्धि कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।

कार्यरणनीति

४.१.१ पालिकाको सेवा प्रदायकहरू, सरोकारवाला, अधिकारवादि संघ संस्थाहरूको लैससास सम्बन्धमा क्षमताको पहिचान गरी आवश्यकता क्षमता अभिवृद्धि कार्ययोजना तर्जुमा गरी आवश्यक क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम संचालन गर्ने छ,

रणनीति

४.२. नगर पालिकाको समिति तथा वडागत संरचनाहरूमा कार्य जिम्मेवारीमा नै क्षमता विकास को व्यवस्थाको उल्लेख गर्ने

कार्यरणनीति

४.२.१.पालिका स्तरमा लैससास सम्बन्धि मास्टर प्रशिक्षकहरू उत्पादन गर्ने र सोको परिचालन गर्ने छ,

४.२.२. पालिकाको अर्न्तगत योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा संलग्न कर्मचारी र संघ संस्थाहरूलाई लैससासका समस्या र चुनौतिहरूको अवलम्बन गरी समस्या समाधान गर्न विभिन्न उपायहरू साथै लैससास उत्तरदायी योजना तथा बजेटको विधिहरू बारेमा क्षमता अधिवृद्धि गर्दै लैजाने छ,

४.२.३. पालिकावाट सन्चालन हुने सवै तालीम, अन्तरक्रिया र गोष्ठीहरूमा अनिवार्यरूपमा लैससाको विषय समेटने साथै नगर पालिका को मानव संशासधन तथा क्षमता विकास शाखा मार्फत कुनै पनि कार्यक्रममा लैससास प्रवर्द्धनकालागी समेटनुपर्ने विषय तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गरिने छ,

४.२.४. लैङ्गिक हिंसा, घरेलुहिंसा अन्धविश्वास, छुवाछुत, कुरिति, लगायतका गलत परम्परागत हानिकारक मुल्य, मान्यता र व्यवहार का विषयमा लक्षित वर्ग जनप्रतिनिधि, स्थानीय संघ सस्था लाई अभिमुखीकरण गरिने छ,

४.२.५ विभिन्न सन्चारका माध्यमबाट सचेतनामुलक सन्देश तथा कार्यक्रम हरु सन्चालन तथा प्रशारण गरिने छ ,

४.२.६ लैङ्गिक हिंसा विरुद्धमा विद्यमान कानुनमा भएका व्यवस्थाहरु वारे प्रचार प्रसार तथा सचेतीकरण गराईने छ ,

४.२.७.स्थानीय स्तरमा लैससासको क्षेत्रमा उल्लेख्य काम गर्ने समुह, सस्था तथा ब्यक्ति लाई असल कामको प्रवर्द्धन गर्न वार्षिकरुपमा प्रोत्साहन गरिने छ ,

४.२.८.अन्तर पालिका तहमा लैससास सम्बन्धि भएका असल अभ्यासहरु आदान प्रदान गरिने छ र अन्तर वडा असल अभ्यास तथा सिकाई आदान प्रदान गरिने छ,

४.२.९.पालीकामा रहेका माध्यमिक विद्यालयका सामाजिक विषयका शिक्षहरुलाई लैससासको अवधारणाका वारेमा अभिमुखीकरण गरिने छ,

४.२.१०. वार्षिकरुपमा नगर पालिका ले लैससास प्रवर्द्धन गर्ने खालका सुचना शिक्षा र संचार सामाग्रीहरु प्रसारण तथा प्रकाशन गरिने छ

२.११. स्थानीय तहमा गठन हुने वालक्लब, महिला समुह, सहकारी, किशोरकिशोरी समुहलाई लैससास समन्धी अभिमुखीकरण गरिने छ ,

४.२.१२.लैससासका सवाललाई न्यायीक समितिमा प्रमुख प्राथमिकताका साथ सुनुवाई गरिने छ,

४.२.१३. विशेष गरेर महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा आर्थिक रुपमा विपन्न वर्ग तथा समुदायका लागि सिपमुलक, आयमुलक, उद्यमशिलता जस्ता अर्थिकोपार्जन र जिवन उपयोगी कार्यक्रमहरुको संचालन गराउने ।

४.२.१४.लिङ्गमा आधारित हिंसा र भेदभावपुर्ण व्यवहार विरुद्धका हरेक क्रियाकलाप तथा कार्यक्रमहरुमा किशोर तथा पुरुषहरुको (Men Engagé) अर्थपुर्ण सहभागिता गराउने ।

नीति-५

लक्षित वर्गलाई सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण सुनिश्चत गर्ने :

रणनीति :

५.१. लैससास केन्द्रित स्रोतसाधन वितरण सम्बन्धी कार्यविधि, मापदण्ड तर्जुमा गर्ने,

कार्यनीति

५.१.१. पालिकावाट सन्चालीत योजना तथा कार्यक्रमहरुमा महिला, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत तथा पछाडी पारिएका वर्ग र समुदायका व्यक्तिहरुको सहभागिता र लाभमा खण्डित तथ्याङ्क संकलन गर्ने र नियमित रूपमा अध्यावधिक गरिने छ,

५.१.२. पालिकावाट आयोजनाको अनुगमन लैससासको दृष्टिकोणवाट अनुगमन तथा मुल्यांकन गरिने छ,

५.१.३. पालिकावाट सन्चालन हुने समिक्षाहरुमा लैससासको दृष्टिकोणवाट प्रवाहित सेवा, सुविधा, कार्यक्रमको प्रभावकारीताको पुनरावलोकन तथा समीक्षा गर्ने,

५.१.४. पालिकावाट संचालित कार्यक्रम वा प्रवाह हुने सेवा, सुविधा र कार्यक्रमको निरन्तर अनुगमन तथा सुपरिवेक्षणकालागि लक्षित समुदायहरुको सहभागितामा प्राथमिकिकरणमा रहेको क्षेत्रमा अल्पकालिन तथा दिर्घकालिनरूपमा हासिल गर्न सक्ने गरी सुचांकहरुको सुचि तयार गरिने छ,

रणनीति :

५.२. लैससासको प्रवर्द्धनका लागि नागरिक समाज, अधिकारमुखि संघ संस्थाहरूसंग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

कार्यरणनीति

५.२.१. सरोकारवाला र, अधिकारावादि संस्थाहरुको तथ्याङ्क राख्ने र अद्यावधिक गर्ने,

५.२.२. सो संस्थाहरुलाई लक्षित वर्ग सम्म कार्यक्रम पुऱ्याउन समन्वय र सहकार्य गर्ने,

५.२.३. सो संस्थाहरुलाई आवश्यकता अनुसार क्षमता अभिवृद्धि गरि समन्वय र सहकार्य लागि प्रभावकारिता ल्याउने छ ।

९. नीतिको कार्यान्वयनमा आउन सक्ने संभावित जोखिम तथा सो जोखिम न्युनिकरणका उपायहरु

क्र.स	संभावित जोखिम	जोखिम
१	लैससासको विषय बारेमा समान बुझाईको अभाव हुनु तथा स्थानिय तहको प्राथमितामा नपर्नु ।	सहभागिता मुलक छलफलवाट समान बुझाई बनाउने प्रयत्न गरीने । त्यस्तै लैससासलाई प्राथमितामा राख्ने नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।
२	रणनीति कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार निकाय तथा सरोकारवाला बिच समन्वय नहुनु ।	सरोकारवाला बिचमा नियमित साप्ता बैठक राख्ने तथा पालिका स्तरमा उपलब्ध संजालहरुको उपयुक्त प्रयोग गरी लक्षित समुदायका व्यक्तिहरुलाई कसरी लाभान्वित गर्न सकिन्छ भन्ने बारेमा नियमित छलफल गर्ने ।
३	खण्डित तथ्याङ्क तथा सूचांकहरुको आधारमा योजना कार्यक्रमहरु तयार हुन नसक्नु ।	योजना तर्जुमा तथा अनुगमन पद्धतीलाई तथ्याङ्कमा आधारित बनाउने ।
४	आर्थिक स्रोतको अभाव हुनु ।	स्थानियतहको एकमुष्ट बजेटवाट लक्षित समुदायकोलागि निश्चित न्युनतम प्रतिशत

		बजेट तोकेरै योजना तथा कार्यक्रम तयार गर्ने र प्रत्येक आगामी आर्थिक वर्षको बजेट गत वर्षको तुलनामा बजेट बढाउदै लैजाने (प्रगतीशिल बजेट) ।
--	--	---

१०. लैगिंक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिका अपेक्षित उपलब्धिहरु

क) पालीकाको नीति, कानून व्यवस्था तथा मापदण्डहरु लैससास उत्तरदायी हुनेछ ।

ख) पालिकाको योजना तर्जुमा प्रक्रियामा लक्षित वर्गको अर्थपुर्ण सहभागिता गराई पछाडी परेका वर्गको सार्वजनिक स्रोत, साधन र लाभको उपयोगमा पहुँच र नियन्त्रण भई समतामूलक समाजको श्रृजना हुने छ ।

ग) पालीकाको कार्यक्रम तथा बजेट लैससास उत्तरदायी हुनेछ ।

घ) सेवा प्रदायक, सरोकारवाला, अधिकारवाधि सघंसंस्थाहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धी भई समान बुझाई र कार्य शैली हुनेछ ।

ड) नेपाल सरकारले गरेको दिगो विकासको लक्ष्य प्राप्त गर्न र राष्ट्रिय तथा लैससास सम्बन्धमा गरिएका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धता,संघिय र प्रदेश सरकारका गरिएका प्रतिवद्धता अनुरूपको दायित्व पुरा हुने छ ।